

הנדון:

בובנו משולש

ל כל עירן סימטה משלו. כרגע, הסימטה היא "הממ" שלה אינה מתפקדת".

אינה מתפקדת — משמע, משהו אינו בסדר מבחינה טכנית. מכונה אינה מתפקדת. צריכים לבדוק אותה. להתר ליה חלקים. להדק ברגים.

זוהי, כמובן, תמונה כוזבת.

ממשלת-בגין מתמטסת, וזורעת סביבה חורבן והרס, בגלל סיבות שאינן טכניות. היא נשחקת בין אבני-הרי חיים של האידיאולוגיה והמציאות. רגליה בקמפדייווי, וליבה בגוש-אמונים. ראשה בסיפרי מילטון פרידמן, וידיה כבולות אל המציאות של המשק הישראלי.

שום ממשלה אינה יכולה "לתפקד" בתנאים כאלה. גדול הטכנאים לא ימציא פאטנט שיבי מיה את פעולתה התקינה של ממשלה זו.

אך יש גם צד טכני, שכראי לתת עליו את הדעת. הרי גם הממשלה הקודמת, של יצחק רבין, לא "תפקדה" מבחינה מעשית. וגם הממשלה שלפניה, של גולדה מאיר, תפקדה רק למראית-עין.

האם יש גם בעיה טכנית, שאינה מאפשרת לממשלת-ישראל — שום ממשלה כיש — ראל — לפעול כראוי כמוסד מנהל ומבצע?

די בה נסתכל בשר הישראלי הממוצע. מהו תפקידו? כימעט כל שר בישראל נושא שלושה תפקידים: **כל שר הוא חבר בממשלה, המקבלת החלטות קולקטיביות בכל שיטחי החיים, החל בהתנהלות וכלה בצמיצום הסובסידיות, החל במינוי רמטכ"ל וכלה בהקצבת משאבים לאוניברסיטות.**

כימעט כל שר ממונה על משרד ממשלתי, החולש על שטח נכבד של החיים הממלכתיים.

כל שר הוא עסקן מיפלגתי, המשתתף בני הול המערכת הפנימית של מיפלגתו.

למעשה נושא כל שר על ראשו שדושה כר בעים שונים.

די בפירוט פשטני זה, כדי להצביע על הבעיות. ראשית כל, כל אחד משלושה התפקידים האלה יכול צריך להעסיק את בעליו במשך יום-עבודה מלא, שיבעה ימים בשבוע.

שום אדם שאינו סופר-מן אינו יכול למלא נאמנה את כל שדושה התפקידים בעת אחת.

יש, כמובן, גאונים אוניברסליים, המסוגלים להתמודד עם אתגר זה. יש אנשים שהם מכוונת-עבודה, התופסים דברים במהירות הבזק, שיש להם זיכרון פיגור מגלי, המסוגלים לבחור בעוורים הנכונים ולהפקיד בידיהם את האחריות, מבלי לאבד את השליטה עליהם.

אני מעלה לנגד עיני, את דמותו של פינחס ספיר ז"ל, שהתאים להגדרה זו. הוא ניהל את המיפלגה הגדולה ביותר במדינה כמו בוס אמיתי, וקיבל באותה עת גם את כל ההחלטות החשובות בחיי-המשק.

אולם גם ספיר לא היה מסוגל למלא כראוי את תפקידו הראשון, כחבר בממשלה. לא היה לו מושג על רוב העניינים המדיניים שגדונו בממשלה.

ניהלתי עימו פעם שיחה בעניינים ערביים, ונדהמתי ממש למראה עומק בורותו בנושא זה. וזאת בשעה שספיר היה מקובל על הכל כראש מחנה ה"יונים"!

אני מתיימר לטעון כי מאז קום המדינה, לא היה שר בישראל שעמד בהצלחה במבחן המשולש.

רבים היו מסוגלים למלא תפקיד אחד מהשי דושה. אחרים היו מסוגלים למלא שניים מהם. אך איש לא היה מסוגל למלא את כל השלושה.

(בלי משים אני נזכר כאן בבדיחה הנושנה על דויד בן-גוריון, שביקש מן הקדוש-ברוך-הוא שכל ישראלי יציטייר בשלוש תכונות: שיהיה חכם, ישר ומפא"יניק. הי קדוש-ברוך-הוא סבר כי זוהי דרישה מוגזמת, אך הסכים שכל ישראלי יהיה בעל שתיים משלוש התכונות. אם הוא חכם וישר — אינו מפא"יניק. אם הוא חכם ומפא"יניק — אינו ישר. אם הוא ישר ומפא"יניק — אינו חכם.)

וסר הכוח הפיסי והזמן הדרוש למילוי שלושה התפקידים חשוב, אולי, פחות מבעיית הכישורים. בעיני, זוהי הבעייה המרכזית: כל אחד משלושה התפקידים מצריך מערכת שונה לחלוטין שיו של כישורים, תכונות, נטיות ואופי אישי.

כדי לשבת בממשלה ולהשתתף בהכרעות קולקטיביות על מיגוון עצום של בעיות, השונות לגמרי זו מזו, דרושה רמה של השכלה כללית, תפיסה רחבה, השקפת-עולם. אנשים כאלה נדירים בכל העולם, ועל אחת כמה וכמה בישראל הקטנה והפרובינציאלית.

דויד לוי מחליט אם לספק נשק לניקאראגואה. אליעזר שוסטק מחליט על גירוש בסאם אל-שכעה. על כל ההשי-

לכות האפשריות לגבי המצב בעם הפלסטיני. אהרון אביר חצירא קובע את עתיד העוצמה הגרעינית של ישראל. חיים גנדה קובע את התקציב לטיפוח ילדים מהונגים. לניהול משרד ממשלתי דרושות תכונות שונות לגמרי. כאן צריכים להתעמק בבעייה, מתוך מסירות ואהבה. צריכים לרכוש הבנה בנושא מסויים, שהמומחים קונים אותה בהתמחות של שנים רבות. צריכים לדעת לנהל משק, לספק מנהיגות ומוטיבציה, לבחור בבני-אדם מתאימים, לקבל החלטות, לתכנן תוכניות ולנצח על ביצוען.

בקיצור: על השר להיות מנהל טוב.

ואינו התפקיד השלישי — זה שר עסקן מיפלגתי — שונה באופן מוחלט מכל התפקידים האלה.

המיפלגה היא גן-חיות. שורצים בה נחשים ועקרבים, שועלים ונמרים. לא החכם גובר בגונגל זה, וגם לא האדם ההגון. כושר אינטלקטואלי מעולה הוא מיגרעת

בגין וארליך: כישורים למה?

מבוקת בעולם זה, כי הוא מעורר התנגדות וקינאה. לעומת זאת דרושה מידה גבוהה של אגורמניה, נכונות לשקר ולאחז עיניים, כושר לניהול אינטריגות מסובכות ויכולת להשתמש במרפקים.

יתכן שכל אלה הן תכונות הראויות להערכה ולהערכה — אך אין בהן כדי להפשיר אדם לניהול אוצרי-המדינה או לקבלת החלטות על פיתרון הבעייה הפלסטינית.

ר ארצות-הברית, שבה ממנה הנושא את כל השרים כאוות-נפשו, יכול היה הנושא לקחת פרוי פסור מבריק ולמסור לידיו את משרד-החוץ. בבריטניה, שבה בוחר ראש-הממשלה עצמו בשרים, מתוך המערכת המיפלגתית, קשה יותר להפקיד איש מוכשר על מיש-רד, אך הדבר עדיין אפשרי. הקאבינט, שבו מתקבלות ההחלטות העיקריות, מצומצם הרבה יותר מאשר הממשלה.

בישראל מתמנים השרים עזיזי פורזומים מיפלגתיים, והכישורים האישיים שלהם אינם ממלאים כימעט שום תפקיד במערכת-השרי קולים.

מהי הכשרתו של השר הישראלי המצוי לתפקידו? מהו, בעצם, מיקצועו האמיתי? מהי התמחותו? התשובה ידועה: המיקצוע האמיתי של רוב השרים הוא העסקנות המיפלגתית.

העסקנות — לא כתחביב, לא כעיסוק לשעת-הפנאי, אלא כמיקצוע יחיד.

מנחה בגין, זבולון המר, יוסף בורג, שימחה ארי לין, וגם משה דיין, שימעון פרס ויגאל אלון הם עס-קים מיקצועיים, ולמעשה אין להם מיקצוע אחר. הם הגיעו לאן שהגיעו מפני שהצטיינו בפעילות המיפ-לגתית, שפירושה: ניהול תכנים אינסופיים, סילוק מתי-

חיים ושיחוד תומכים, נשיאת נאומים אינסופיים מבלי לאמר דבר, ניהול יחסי-ציבור אישיים.

אלה הן התכונות הדרושות כדי למלא את תפקידו השלישי של השר — ניהול מיפלגתו. אך אין בהן, למרבה הצער, תרומה כלשהי לכושרו של השר להשתתף בהכרעות לאומיות או לנהל מישרד ממשלתי המופקד על תפקיד לאומי חיוני. נהפוך הוא.

את הדוגמה הקלאסית סיפק שימחה ארליך. הוא גאון בעסקים מיפלגתיים. אחרת לא היה עולה, תוך זמן קצרי-יחסית, מלא-כלום אל ראשות המיפלגה הליברלית — מה גם שהמיפלגה הליברלית אינה קיימת למעשה, והיא כולה פיקציה פוליטית. בשטח זה אין כמוהו. לא מכבר עשה קציצות מן השר יצחק מודעי, שביקש לרשתו, והוריד את הראש לכל מתחריו.

אולם כשר-האוצר היה גרוע מכישלון מוחלט, ובשעת קבלת ההחלטות בממשלה אוכל אותו אריק שרון לארר-חתי-הבוקר.

אשר אני רואה את כל שרי הממשלה יושבים לפני, ליד שולחן הממשלה בכנסת — במיקרים הנדירים שבהם זה קורה — מחרידה אותי המחשבה כי אלה קובעים את גורל מדינתנו לדורות, והו אוסף של אנשים בלתי-מרשימים, רובם בינוניים ופחות, ואת טיב שיקור ליהם אפשר רק לנחש בחיל וברעדה.

עם הילידה המתמדת של הרמה האנושית המצוייה במדינה, יורדת גם הרמה האנושית של השרים. הניביות ההדדיות, האגורמניה המשתוללת של אפסים, הנכונות למכור לעיתונאים את הסודות הכמוסים ביותר מישיבות הממשלה תמורת איכור בעיתון — כל אלה הן תופעות יום-יום, המשמשות כמדד להתדרדרות.

לא פחות — ואולי עוד יותר — המורה ההשכלה על ניהול המישרדים הממשלתיים — אותם הקובעים למעשה את עתידנו.

השר זבולון המר הוא עסקן ממולח ביותר, גאון בניהול יחסי-ציבור ובפירוק של "תדמית". מאחרי מסך-עשן זה של חרושת הסיסמות, המוטטס החינוך הישראלי, כשהרמה יורדת משנה לשנה בצורה הרתישוואה, והצרכים המיפלגתיים משתלטים על המערכת בעיקבות גוראה. השר שמואל תמיר הוא אמנם עורר-דין, אך לא בשל כך זכה בכהונה. כמישפטן, אין הוא מגיע לקרסוליו של אמנון גולדנברג, למשל, שעמד לזכות בכהונה לפניו. המיקצוע האמיתי שלו הוא ניהול תכנים פוליטיים ופיר-סומת אישית.

תרומתו החיובית של תמיר למערכת המישפטית קרובה לאפס, ואילו תרומתו השלילית בולטת לעין — החל ב"חוק הבדואים" וכלה בביזוי הגובר של בית-הדין שפט על-ידי הממשלה שהוא חבר בה. כשר-המישפט, תמיר הוא אסון.

העסק כאמת אינו, "מתפקד". בלא שינוי מהותי, גם אין לו סיכוי לתפקד.

מה לעשות? איך לשנות? **אנשים פרומיטיביים אומרים: זהו זה, דרוי שה דיקטטורה. איש חזק, שיעשה סדר.**

למרבה המזל, הוכח בעליל כי ממשלות דיקטטוריות אינן מיטיבות לתפקד. להיפך. הדוגמה הקלאסית — הרייך השלישי של הנאצים, שהיה בעל ממשלה גרועה מאין כמוה. השרים היו אוסף של כסילים, מטורפים וסתם אפסים, ואדולף היטלר לא טרח אייפעס לזמן אותם ליש-י בת-ממשלה. מאחרי חלוץ-ראווה של יעילות תכליתית, שלט בצמרת המדינה התהורו-ובהו.

אחרים אומרים: צריכים לשנות את שיטת-הבחירות, כאשר ייבחרו חברי-הכנסת — ובמילא גם השרים — בבחירות אישיות, הכל יתדר.

האיש היחיד שנבחר בכנסת הנוכחית ככהי רה אישית מובהקת הוא שמואל פדאווי-שרון. בבחירות איווריות-אישיות, תתמלא הכנסת בי פדאווי-שרונים, ראשי-הממשלות ונציגי-המאפיה.

האמריקאים פתרו את הבעייה על-ידי הפרדה אישית גמורה בין המערכת הביצועית והמערכת הפרלמנטרית, כאשר רק הנושא, הנבחר על-ידי העם כולו לתקופה קצור, את ציוות המישרות הממלכתיות באנשים מוכשרים. הבריטים מצאו פיתרון אחר, מישרדי-הממשלה מנר הלים בידי "משרתי ציבור" בעלי מסכויות חוקות וברריות. השרי-הפוליטיקאי אינו אלא דובר המישרד באוזני הפרלמנט והציבור, מפקח מגבוה ומקשר עם הממשלה. חוץ מזה חופשי ראש-הממשלה מתכתיבים מיפלגתיים בעת הרכבת ממשלתו — לפחות להלכה, ובמידה רבה גם למעשה.

אין תרופות פאטנט. זה הוכח עזיזי די"ש, שהתיימרה להביא תרופה, ובסך-הכל רק החי מורה את המחלה.

אין גם דוגמה מכונה מחו"ל. כל ארץ שונה מרעותה, ומה שטוב בארץ אחת יכול להיות רע או בלתי-יעיל בארץ אחרת. אני סבור כי מחשבה רצינית תצטרך לאמץ לעצמה יסודות מן המישרד האמריקאי והמישרד הבריטי, בתוספת הניסיון הישראלי, ולהביא לשינויים שלא יפגעו במערכת הדמוקרטית ובתפקיד המיפלגות.

דבר אחד ברור: הפאשיזם עומד בשערינו, ועל כן יש לתקן, לחזק ולהגבית את חומות הדמוקרטיה הישראלית.